

үлкен қауіп төндірді. Алайда, «Brexit» Германияға Еуропадағы, әсіресе қауіпсіздік саласындағы позицияларын нығайтуға мүмкіндік береді. ГФР бұл мүмкіндікті қаншалықты тиімді пайдаланатыны неміс - американдық қатынастарға, дәлірек айтсақ, Берлиннің Вашингтонға тәуелсіз саясат жүргізу қабілетіне байланысты болады, себебі Ұлыбритания Еуропалық одақтан шыққаннан кейін АҚШ Германияны дирижерге айналдыруға белсенді ұмтылатын болады

Германияның Таяу Шығыстағы дағдарыстық жағдайларды шешуге әскери және гуманитарлық қатысуын дәйекті түрде жандандыру оның сыртқы саясатының арсеналындағы «қатал күш» құралдарының рөлін күшейтудің сенімді тенденциясы туралы айтады. Милитаризация туралы айыптауларды болдырмау үшін Берлин бұрынғыдай көпжақты форматқа бәс тігеді және біржақты әрекеттерден аулақ болады. Сонымен бірге, сыртқы саясатты үлкен тәуелсіздікке қарай дәйекті түзету нәтижесінде Германияның одақтас міндеттемелерді емес, өзінің ұлттық мүдделерін бірінші орынға қоюына әкелуі керек деп тұжырымдауға болады.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

1. Политические системы и внешняя политика Германии, Австрии, Швейцарии: Учебное пособие/ А.В. Шарапов. - Минск: БГУ, 2007. - 231 с.
2. Н.В. Павлов История внешней политики Германии. От Бисмарка до Меркель. – М.: Междунар. отношения, 2012. – 800 с.
3. Последствия расширения ЕС для германской внешней политики / В.В. Фрольцов // Беларусь і свет. Альманах / РІВШ; пад рэдакцыяй Л. Лойкі. - Мінск, 2004. - Том VII. - С. 77-79.
4. Усиление военного фактора во внешней политике ФРГ в 1990-е гг. / В.В. Фрольцов // Гуманітарна-эканамічны веснік. - 2001. - № 3. - С. 8-14.
5. German Foreign Policy: Parameters and Current Challenges, Eckart von Klaeden, 2009. 46 p.
6. Pavlov N.V. History of the German Foreign Policy - from Bismarck to Merkel. Moscow: International Relations. 2012. p. 797.
7. Wike R. In Germany, they still love Obama. Pew Research Center. 18.06.2013. URL: <http://www.pewresearch.org/fact-tank/2013/06/18/in-germany-they-still-love-obama/> (Retrieved August 30, 2017)
8. Hill J. Are Germany and the US still the best of friends? BBC. 29.06.2015. URL: <http://www.bbc.com/news/world-europe-33253459> (Retrieved August 30, 2017)
9. Goethe-Institut Kasachstan <https://www.goethe.de/ins/kz/ru/ueb/auf.html>

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАРДАҒЫ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ФУТБОЛ ҚАУЫМДАСТЫҒЫ ФЕДЕРАЦИЯСЫНЫҢ РӨЛІ

Қалитов Н.А., Еркін Т.Н., Ерлан А.Е., Галымов Н.Г.
Ғылыми жетекшісі: г.ғ.м., оқытушы Зипатолла Ш.К.
Академик Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды университеті
Электрондық адресі: nuriikgga@gmail.com
Қарағанды қ.

Халықаралық футбол қауымдастығы федерациясы (әрі қарай – FIFA) қоғамда іргелі рөл атқарады, сондықтан дұрыс басқару принциптерін ұстану FIFA-ның кеңірек әлеуметтік миссиясының негізі болып табылады [1]. Қазіргі уақытта FIFA футболға ғана емес, халықаралық қатынастарға да үлкен әсер етеді. FIFA футболда үлкен рөл атқарады. Оның арқасында ең танымал және маңызды турнир өткізіледі, әлем чемпионаты онда әлемнің көптеген елдері біріктіріледі. Әлем чемпионаты төрт жылда бір рет және әр уақытта жаңа елде

өткізіледі. Соның арқасында елдер өздерінің саяси қатынастарын нығайтады. Ешбір спорт түрінен әлем чемпионаты бүкіл планетаны қамтымайды.

Мақала футбол мысалындағы спорт пен әлемдік саясаттың өзара байланысы мәселесіне арналған. Бұл мақаланың мақсаты-FIFA-ның басқару әрекеттері арқылы халықаралық қатынастардың субъектісі ретінде қатысуын көрсету. FIFA-ең танымал және пайдалы спорт түрлерінің бірін басқаратын трансұлттық жеке ұйым: футбол. Біріншіден, біз FIFA өзінің басқару механизмі арқылы жаһандық деңгейде жұмыс істейтінін көрсетуге ниеттіміз. Екіншіден, біз оның әрекеттерін жаһандық басқару және ұлттық мемлекеттер арасындағы халықаралық билік үшін күрес тұрғысынан түсінуге тырысамыз.

FIFA соғыс жылдарында

ФИФА 1904 жылы Парижде Еуропаның жеті елінің өкілдері құрды: Бельгия, Дания, Франция, Голландия, Испания, Швеция және Швейцария. Құрылған сәттен бастап FIFA футбол иерархиясындағы жоғары орган мәртебесін талап ете отырып, жаңа мүшелерді тартуға күш сала бастады. Көптеген футбол қауымдастықтары өз кезегінде FIFA қатарына қосылуға ұмтылды және оның кеңеюіне және беделін нығайтуға ықпал етті. Осы қайтымсыз процеске байланысты халықаралық саяси жағдайға байланысты алғашқы проблемалар туындады. Мемлекеттер арасындағы қатынастар өзгерді және бұл өзгерістер олардың өзара іс-қимылының барлық салаларына, соның ішінде спорт саласындағы қатынастарға да қатысты болды. Бұл процестер ФИФА-дан «толық және қатаң бейтараптық» позициясы қандай болғандығы туралы нақты ұстанымды дамытуды талап етті, бұл қазіргі FIFA президенті Й. Блаттер, «саясатқа араласпай, футбол добы арқылы халықтар арасындағы түсіністікке ұмтылу» [2].

Жас ұйым үшін алғашқы ауқымды сынақ Бірінші дүниежүзілік соғыс болды. Ол басталғанға дейін де, кейбір зерттеушілердің пікірінше, Федерация ішіндегі жағдай халықаралық еуропалық аренадағы жағдайды көрсетті. Саяси көзқарастарды ашық жарияламай, ұйым ішінде бір-бірімен қақтығысып, бір жағынан Антанта елдерінің футбол қауымдастықтары — Франция мен Ұлыбритания, екінші жағынан Австрия мен Германия қауымдастықтары. Алайда, бұл қарама-қайшылық соғыс аяқталғаннан кейін ғана жүзеге асырылды және ағылшын Футбол Қауымдастығының (ФА) бұрынғы әскери қарсыластардың, атап айтқанда Германия, Австрия және Венгрия құрамаларының қатысуымен матчтар өткізуге Ашық наразылығында көрінді. ФА Германияға қарсы коалицияның басқа өкілдерімен бірлесе отырып, осы елдердің қауымдастықтарын FIFA-дан шығаруға ұмтылды, содан кейін Германия, Австрия және Венгрия құрамаларымен матчтар өткізуге рұқсат берген қауымдастықтарды мойындамауды талап етті. Алайда, FIFA бас хатшы К. Хиршман мен атқару комитетінің төрағасы Л. Корнеруп Англияның ұстанымын құптамады. К. Хиршман мен Л. Корнеруп Федерацияның бейтарап ұстанымын сақтауды талап етті және осы мақсатта Германия, Австрия және Венгрия Ұлттар Лигасына қабылданғанға дейін ФИФА конгресін өткізуді кейінге қалдырды. Федерация басшылығымен келіспеушілік Британдық қауымдастықтардың 1920-1924 жылдар аралығында FIFA құрамынан шығуына әкелді, бірақ бұл қимылдың нәтижелері іс жүзінде нөлге тең болды. «Футболдың ата-бабалары» кез-келген жағдайда олардың ерекше пікірі бар екенін және Еуропа континентінде өткізілген футбол саясатымен ешқашан келіспейтіндігін растады [3]. Екінші дүниежүзілік соғыс қарсаңында FIFA басшылығына бейтараптық саясатын ұстану қиынға соқты, өйткені атқарушы және төтенше жағдайлар комитеттерінің басшылығына итальяндық Д. Мауро мен неміс П. Бауэнс кірді. Алайда, «алтын ортаны» ұстану Федерация басшыларын байланыстырған көпжылдық жеке достық қарым-қатынастың арқасында мүмкін болды. FIFA-ны саясаттан алыс адамдар басқарған жағдай ұйым үшін және жалпы әлемдік футбол үшін үлкен сәттілік болды. Халықаралық саясаттың бұрылыстарынан алшақтап, Федерация басшылығының мүшелері жекпе-жек басталғаннан кейін де «соғыс» сөзінен аулақ болып, оны «оқиғалар», «жағдайлар» немесе «халықаралық дағдарыс» деп ауыстырды.

Федерация құрамына нацистік бағытқа қарамастан, Норвегия футбол одағы, Словакия қауымдастығы және Хорватия қауымдастығы қабылданды. Сонымен қатар, Федерация

Оңтүстік Америка елдерімен өзара әрекеттесуді жалғастырды, олардың көпшілігінде футбол саяси мақсаттарға жету құралына айналды, мысалы, Бразилияда[2]. Бірақ FIFA президенті Дж. Рим Еуропа мен Оңтүстік Америка арасындағы ынтымақтастықты қатты жақтады және мұндай саясаттың нәтижесі 1946 жылы испан тілін FIFA-ның ресми тілдерінің бірі ретінде тану болды [3].

Соғыс қимылдары кезінде іс жүзінде толық тоқтатылғаннан кейін және 1945 жылдан кейін қайта басталғаннан кейін, FIFA-ның ең көрнекті саясаттандырылған қадамы Германия мен Жапония Федерациясынан қуылу болды, бірақ ол ұзаққа созылмады-шамамен төрт жыл. 1946 жылы КСРО футбол одағының FIFA құрамына қабылдануы өте маңызды оқиға болды. Сонымен қатар, Британдық қауымдастықтар сол жылы FIFA-ға оралды, бірақ кейбір шарттармен олардың федерациядағы ерекше мәртебесін қамтамасыз етті. Осылайша, екінші дүниежүзілік соғыстан кейін ұйым әдеттегі жұмыс режиміне тез және аз шығынмен орала алды. Дегенмен, халықаралық жағдай мен жаңа соғыстың басталуы FIFA-ға жаңа міндеттер қойды. Әлемді екі дұшпандық блокқа бөлу жағдайында Федерацияның дәстүрлі миссиясы кезкелген жағдайда бейтараптықты сақтау жаңа дыбысқа ие болды, өйткені FIFA идеологиялық қатыстылығына қарамастан барлық мемлекеттер арасындағы әлемдік футбол мәселелерін талқылауға арналған алаң болып қалуы керек еді [3].

Спорт және Дипломатия

Халықаралық спорттық іс-шаралар мәдениетаралық түсіністік пен ынтымақтастықты дамыта отырып, адамдар мен олардың үкіметтері арасындағы иеліктен шығаруды жалғастыруда. Дегенмен, Эль-Сальвадор Мен Гондурас мысалында көрсетілгендей, спорт ұлттар арасындағы қарым-қатынасты нашарлатуы мүмкін. Екі ұлт арасындағы нашар қарым-қатынас Сальвадордан жақсы өмір іздеп Гондурасқа көшіп келген мигранттардың көптігінен туындады. Бұл жаман қарым-қатынас әлем чемпионатының үш іріктеу матчымен одан әрі күшейе түсті. Екі ел 1969 жылы маусымда бір-біріне қарсы ойнауы керек матчтар. Екі ел арасында үшінші және соңғы ойын ойнаған күні Сальвадор Гондураспен барлық дипломатиялық қатынастарды үзіп, көрші елді бомбалай бастады. Содан бері бұл соғыс La Guerra del Futbol (Футбол соғысы) деп аталды. Бұрын екіжақты спорттық дипломатия екі елді келіссөздер үстеліне отырғызуда маңызды рөл атқарғанымен, бұл тарау әртүрлі үкіметтік бастамаларды қарастыра отырып, спорттық дипломатияның көпжақты аспектісіне назар аударады. Спорттық дипломатия тұрғысынан халықаралық ұйымдардың іс-шаралардың негізгі ұйымдастырушылары ретінде әрекет етуі дипломатиялық тұрғыдан қолайлы жағдай туғызады үшінші тараптың азаматтық ұйымы бейтарап қабылдаушы және тараптар арасындағы делдал бола алады. Ең танымал халықаралық спорт ұйымдарының бірі FIFA, ол әлемдегі ең ірі және ең танымал спорттық іс-шараны-футболдан «Әлем чемпионатын» ұйымдастырады .[4]

Соғыстарды футбол арқылы шешу

Тарихи, бұрыннан келе жатқан араздығы бар екі ұлт қандай да бір жолмен айналысқан кезде кәсіби спорт түрімен даму немесе қиындық тұрғысынан мүмкіндіктер мен тәуекелдер туындайды олардың қарым-қатынасы. Табысты басқарылатын, жоғарылатылған және басқарылатын кәсіби спорттық жарыстары тарихи жауларға бәсекелесуге тамаша мүмкіндік бола алады. Бір-бірімен және бірге ойын-сауық іс-шараларын тамашалаңыз, кеңейтуге және жақсартуға есік ашыңыз диалог және, мүмкін, олардың қарым-қатынасын Бояған мәселелерді жою өткен. Өйткені, футбол – бұл жай ғана ойын. Лорд Десис, бұрынғы вице-президент Британдық олимпиада қауымдастығы, деді; Біз біз адамдардың шынайы бауырластығына үлес қосқымыз келеді және менің ойымша, мұны істеудің ең жақсы жолы ойындарда халықтарды бір-бірімен кездесуге шақыру [5].

Қорытынды

Бұл тақырыптың өзектілігі FIFA-ның соңғы онжылдықтардағы жұмысы геосаясатпен өзара әрекеттесуге көбірек бағытталғандығында. Бұл құбылыс спорттық дипломатия деп аталады. Қазіргі әлемде мұндай дипломатия саяси қайраткерлерге мемлекеттер үшін өте маңызды ішкі және сыртқы міндеттерді шешуге көмектеседі. Бұл күндері FIFA сияқты

спорттық ұйымдар әлемде үлкен рөл атқарады. Халықаралық футбол федерациясы (FIFA) - әлемдік деңгейдегі ұйым, ол діни көзқарастарына, түсіне, экономикалық жағдайына және адамның шығу тегіне қарамастан адамдарды біріктіреді.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. Халықаралық қатынастардағы FIFA-ның рөлі // FIFA URL: <https://www.fifa.com/about-fifa/organisation> (дата обращения: 24.11.22).
2. Эйзенберг к. ФИФА 100 жаста. Футбол ғасыры: транс. Н. Гринцера. / К. Эйзенберг, П. Ланфранши, Т. Мейсон, А. Валь. — М.: "Махаон", 2006. — 314 б.
3. Томлинсон А. ФИФА (халықаралық футбол қауымдастығы Федерациясы): адамдар, мифтер және ақша. - Абингдон: Рутледж, 2014. 206 б.
4. Халықаралық қатынастардағы FIFA-ның рөлі// URL: https://fitpublishing.com/sites/default/files/pages_from_sportdiplomacy-011317-bw20.pdf
5. Халықаралық қатынастардағы FIFA-ның рөлі// . URL: https://trace.tennessee.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=&httpsredir=1&article=2642&context=utk_chanhonoproj

КОРОНАВИРУСТЫҚ ПАНДЕМИЯ КЕЗІНДЕГІ ӘЛЕМ

Камбарова М.Е.

Ғылыми жетекшісі: г.ғ.м., оқытушы Зипатолла Ш.К.
Академик Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды университеті
Электрондық адресі: Kambarova444@gmail.com
Қарағанды қ.

Коронавирустық ауру (COVID-19) - SARS-CoV-2 вирусынан туындаған жұқпалы ауру [1]. 2019 жылғы коронавирус (COVID-19) тудырған жаңа адам ауруы алғаш рет Қытайдың Ухань қаласында 2019 жылы тіркелді, содан кейін бүкіл әлемге таралды. Бұл 1918 жылғы тұмау пандемиясынан кейінгі бесінші құжатталған пандемия болды. 2021 жылдың қыркүйегіне қарай, COVID-19 алғаш анықталғаннан кейін екі жылға жуық уақыт өткен соң, 200 миллионнан астам расталған жағдай және аурудан 4,6 миллионнан астам адам қайтыс болды.

COVID-19-ның алғашқы айларында Дүниежүзілік денсаулық сақтау органдары, мемлекеттік органдар және жұртшылық аурудың қалай таралатынына және оның күнделікті өмірге қалай әсер ететініне сенімді болмады. 2020 жылдың 1 наурызында Біріккен Ұлттар Ұйымы COVID-19-ға жаһандық жауап беруді қолдау үшін 15 миллион доллар бөлді. Бір аптадан кейін, 7 наурызда, COVID-19 жағдайларының саны 100 000-ға жетті. Осыдан бірнеше күн өткен соң, 11 наурызда ДДҰ COVID-19 пандемиясын жариялады. COVID-19 тез арада Қытаймен шектелген сияқты көрінетін күрделі мәселеден бір түнде жаһандық денсаулық сақтау төтенше жағдайына айналды [2].

Еуропалық одақ Covid-19 уақытында

Пандемия басталғаннан бері ЕО басшылары бір-бірімен тығыз байланыста болды. Күзде ЕО-да жағдайлардың саны қайтадан өсе бастағандықтан, мемлекет және үкімет басшылары өздерінің тұрақты бейнеконференцияларын қайта бастады және олардың жауаптарын тығыз үйлестірді. Вирустың таралуын бәсеңдетуге де, ЕО – ға мүше мемлекеттер үшін экономикалық әсерді азайтуға да назар аударылады.

2020 жылдың 10 желтоқсанында Еуропалық Кеңес 750 миллиард еуро тұратын келесі ұрпақты қалпына келтіру қорын қабылдаудың соңғы қадамдарына жол ашты. COVID-19 пандемиясы кезінде және одан кейін ЕО-ның экономикалық және әлеуметтік қалпына келуіне қажетті шұғыл қаражат мүмкіндігінше тезірек бөлінеді. COVID-19 дағдарысы кезінде Еуропалық комиссия ЕО-ға мүше мемлекеттердің денсаулық сақтау жүйелеріне қолдау